

Esitatud arvamus	Seisukoht
1. Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet, 27.06.2024 nr 16-6/23-05486-003	
TTJA tutvus tuulepargi detailplaneeringu lähteseisukohtade ja keskkonnamõju strateegilise hindamise programmiga ning esitab järgmised märkused: 1. Vastavalt EHS §-le 73 tuleb raudtee kaitsevööndis ehitamiseks taotleda luba nii raudteevaldajatelt kui ka TTJA-lt. Loa taotlemiseks TTJA-lt palume vähemalt 30 päeva enne tööde algust saata aadressile info@ttja.ee raudteevaldaja kirjalik nõusolek, projekti seletuskiri ning asendiplaan.	Teadmiseks võetud. Tingimust arvestatakse vajadusel planeeringulahenduse koostamisel
2. Raudtee kaitsevööndis tehtavate tööde käigus ei tohi rikkuda majandus- ja taristuministri 09.11.2020 määruses nr 71 „Raudtee tehnokasutuseeskiri“ viidatud raudtee ehitusgabariidi nõudeid. Ehitusgabariit on rööbastee teljega risti oleval tasandil kujutatud piirjoon, millest sissepoole ei tohi ulatuda ükski ehitise või seadme osa (erandiks võivad olla seadmed, mis on ette nähtud vahetuks koostööks raudteeveeremiga). Raudtee kaitsevööndis ehitise ehitamisel tuleb arvestada raudteeveeremist tulenevate mõjudega, sh võimaliku vibratsiooniga. Raudtee kaitsevööndis on keelatud ohustada liiklust ja takistada nähtavust raudteel.	Teadmiseks võetud. Tingimust arvestatakse vajadusel planeeringulahenduse koostamisel
3. KSH programmis on kirjas: Tuulikute kavandamisel tuleb arvestada, et tuulegeneraatorid ei tohi raudteele paikneda lähemal kui (H+D) (sealjuures H = tuuliku masti kõrgus ja D = rootori ehk tiiviku diameeter). TTJA märgib, et tuulegeneraatorid ei tohi paikneda raudtee kaitsevööndile (raudtee kaitsevöönd ulatub 30m kaugusele rööpme teljest) lähemal kui (H+D) (sealjuures H = tuuliku masti kõrgus ja D = rootori ehk tiiviku diameeter).	Teadmiseks võetud. Tingimust arvestatakse vajadusel planeeringulahenduse koostamisel ja KSH programmis täpsustakse kitsenduse ulatust
2. Põllumajandus- ja Toiduamet, 03.07.2024 reg nr 6.2-2/5100-1	
„Türi valla kohaliku omavalitsuse detailplaneeringu lähteseisukohtade ja keskkonnamõju strateegilise hindamise programm“-s on PTA arvates maaparandussüsteeme puudutavat osa üldsõnaliselt käsitletud. Kaardimaterjalidest ei selgu maaparandussüsteemide paiknemine ja kattuvus detailplaneeringu ala ning potentsiaalsete tuulikute ning nendega seotud taristu ehituse alaga. Alapeatükis 2.3 pinnavesi on toodud, et detailplaneeringu alast u 440 m kaugusele lääne suunda jääb Kärü jõgi (VEE1129000). Kärü jõgi suubub Pärnu jõkke (VEE1123500). Kärü jõele kehtestatud kalda piiranguvöönd ei kattu tuulepargi arendusalaga. Detailplaneeringuala läbib keskosas Inglise oja (Kõuna oja) (VEE1129800) ja kagu osas Mädara jõgi (VEE1128900). Inglise oja (Kõuna oja) suubub Kärü jõkke ning Mädara jõgi suubub Pärnu jõkke. Nii Inglise ojale (Kõuna oja) kui ka Mädara jõele on kehtestatud 50 m ulatuses kalda ehituskeeluvöönd ning 100 m ulatuses kalda piiranguvöönd. Kalda ehituskeeluvööndi ulatuse puhul tuleb arvestada looduskaitseaduse erisustega. Eeltoodud puudub info, et Inglise oja (Kõuna oja) (MPS kood ja ehitise kood 6112980020000001) ja Mädara jõgi (MPS kood ja ehitise kood 6112890060000001) on riigi poolt korrashoitavate ühiseesvooludega, mille kaitsevöönd ulatub eesvoolu mõlemal kaldal kuni 15 meetri kaugusele. Allipa peakraav (VEE1130000) on maaparandussüsteemi 6113000020090 Maima4 (ÜP-172) eesvool (valgala üle 10 km², ei ole riigi poolt korrashoitav ühiseesvool), mille kaitsevöönd ulatub eesvoolu mõlemal kaldal kuni 15 meetri kaugusele.	Märkuse alusel täiendatakse KSH programmi tuues välja täiendav info ühiseesvoolude osas

Türi vallas Kõdu, Lauri ja Lungu külade tuulepargi detailplaneeringu lähteseisukohtade ja keskkonnamõju strateegilise hindamise programm.

<i>Esitatud arvamus</i>	<i>Seisukoht</i>
Detailplaneeringu ala jääb pea terves ulatuses erinevate maaparandusehitiste reguleeriva võrgu aladele ehk kuivendusaladele: MAIMA3 (ÜP-172) (maaparandussüsteemi kood ja ehitise kood, edaspidi MPS kood ja ehitise kood – 6112890060020001); MAIMA4 (ÜP-172) – (MPS kood ja ehitise kood 6113000020090001); PÕIKOJA1 – (MPS kood ja ehitise kood 6112980020010001); MAIMA5 (ÜP-172) – (MPS kood ja ehitise kood 6112980020090001); SUUR-INGLISTE2 – (MPS kood ja ehitise kood 6112980020060001); LAURI3 – (MPS kood ja ehitise kood 6112980020060003); LEPIKU3 – (MPS kood ja ehitise kood 6112980020060002); LEPIKU2 – (MPS kood ja ehitise kood 6112980020040003); LAURI2 – (MPS kood ja ehitise kood 6112980020040002); SUUR-INGLISTE1 – (MPS kood ja ehitise kood 6112980020040004); MAIMA2 (ÜP-172) – (MPS kood ja ehitise kood 6112980020040002). Eeltoodud loetelus on käsitletud MAIMA2, MAIMA3, MAIMA4 MAIMA5 maaparandusehitiste osalist nimetust. Märkimata on jäänud ka maaparandusehitiste 3 kohalised koodid.	Märkuse alusel täiendatakse KSH programmi tuues välja täiendav info maaparandussüsteemide osas
Alapeatükis 3.4.1.4 mõju pinna- ja põhjaveele on detailplaneeringu ala enamuses kaetud maaparandussüsteemi alaga. Kuivendatud maa-aladele ehitamisel on oluline tagada maaparandussüsteemide jätkusuutlik funktsioneerimine vältimaks üleujutuste teket. Teemat käsitletakse KSH aruandes eksperthinnangu vormis. Tuginedes Maaeluministeeriumi (hetkel Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi) ja PTA ühtsele seisukohale saab maakasutuse osas esmased uuringud läbi viia olemasolevate kaardianalüüsides, sealjuures maaparandussüsteemide rikkumisega kaasnevaid tagajärgi saab hinnata eksperthinnanguna. Eksperthinnangu koostamisse on soovitatav kaasata ka MATER (maaparanduse alal tegutsevate ettevõtjate registrisse kantud) ettevõtja, kes on esitanud majandustegevusteate maaparanduse projekteerimise või maaparandusekspertiisi alal tegutsemise kohta. Lisa selgituseks, et mida väiksem tuulikute ja nende taristuga on kokkupuude maaparandussüsteemide aladega, eelkõige maaparandussüsteemi toimimist tagavate ehitistega (eesvool, keskkonnakaitserajatis, kollektor, drenaažiamatuur, kuivenduskraav, truubid, teenindav tee või selle teerajatis jms), seda kuluefektiivsem tuulikupargi rajamine on ka maaparanduslikust aspektist. Lisaks käsitletakse võimalikku mõju maaparandussüsteemidele ja maaparandussüsteemidega varustatud maa-aladele. Kui tuulikute ja nendega seotud taristu võib hakata paiknema maaparandussüsteemi alal, siis tuleb nimetatud alad märkida ja seada nõuded nende säilitamiseks või rekonstrueerimiseks. Tuginedes eelöeldule peab PTA maaparanduse- ja maakasutuse seisukohast oluliseks, et kinnisasjadel, kus asub maaparandussüsteem tagatakse planeeritud tuulepargi ehitustegevustega, hilisema kasutamisega ja sulgemisega, maaparandussüsteemide eesvoolude ja maaparandussüsteemi maa-alal, selle reguleerivatel võrkudel, paiknevate rajatiste nõuetekohane toimimine ning välditakse veerežiimi muutustega kaasneva negatiivse mõju tekkimist	Märkuse alusel täiendatakse KSH programmi tuues välja täiendav info maaparandussüsteemide osas. MATER-i alusel maaparanduse projekteerimise või ekspertiisi valdkonnas tegutsemise õigusega ettevõtja kaasamine otsustatakse edasise töö käigus olenevalt tekkivast probleemistikast. Planeeringu üldine põhimõte on, et kui soovitakse ehitada olemasoleva maaparandussüsteemiga alale, siis tuleb tagada süsteemi toimivus. Olenevalt ehitatava ala asukohast selgub missuguse elemendi tööd mõjutatakse ning missugune on keerukusaste selle muutmiseks

<i>Esitatud arvamus</i>	<i>Seisukoht</i>
eeltoodud aladele. Oluline on, et planeeritud tegevustega ei halvendata maatulundusmaal kinnisasjade maakasutuse võimalusi.	
Samuti, kavandatud tegevuste mõjualas paiknevad maaparandussüsteemi rajatised rekonstrueeritakse vastavalt uurimistööde tulemustele koostatud ehitusprojekti alusel. See tähendab tegevusest mõjutatud alale jäävad maaparandussüsteemid peavad jääma toimima. Lisaks tuleb arvestada võimaliku truupide rekonstrueerimise vajadusega kui liig- ja sademevee juhitakse maaparandussüsteemi eesvoolu, kogujakraavi või riigi poolt korras hoitavasse ühiseesvoolu. Võimaliku maaparandussüsteemi rekonstrueerimiseks vajaliku projekti koostamiseks taotletakse PTA-lt ehitus-, ehitusteatise või muu loa andja poolt projekteerimistingimused. Maaparandussüsteemi nõuetekohaseks rekonstrueerimiseks vajalike taotluste ja dokumentide esitamisel tuleb juhendada maaparandusseadusega kehtestatud nõuetest. Rekonstrueerimistööd tuleb üldjuhul teha enne planeeringuala ehitistele ehitusloa andmist.	Teadmiseks võetud
Käesolevaga teeb PTA ettepaneku KSH aruandes ja või lähteseisukohtade KSH programmis kajastada alljärgnevaid punkte. 1. Täpsustada programmi seletuskirja, mille kohaselt maaparandussüsteemi maa-ala või maaparandussüsteemi rajatistega kokku puutumuse korral tuleb tuulegeneraatorite detailplaneering, ehitusprojektid ja projekteerimistingimused või nende andmise puudumisel ehitusloa eelnõu või ehitamise teatis kooskõlastada ka Põllumajandus- ja Toidumetiga.	Märkuse alusel täiendatakse KSH programmi
2. Palume kasutada „MPS kood ja ehitise kood“. Täiendada seletuskirja alapeatükis 2.3 toodud maaparandussüsteemi eesvoolude loetelu, mis puudutab Ingliste oja (Kõuna oja) (MPS kood ja ehitise kood 6112980020000001) ja Mädara jõgi (MPS kood ja ehitise kood 6112890060000001) on riigi poolt korrashoitavate ühiseesvooludega, mille kaitsevöönd ulatub eesvoolu mõlemal kaldal kuni 15 meetri kaugusele. Allipa peakraav (VEE1130000) on maaparandussüsteemi 6113000020090 Maima4 (ÜP-172) eesvool (valgala üle 10 km ² , ei ole riigi poolt korrashoitav ühiseesvool), mille kaitsevöönd ulatub eesvoolu mõlemal kaldal kuni 15 meetri kaugusele.	Märkuse alusel täiendatakse KSH programmi
3. Täiendada seletuskirja alapeatükis 2.3 maaparandussüsteemi maa-aladega seotud loetelu sest korrektne on MAIMA2 (ÜP-172), MAIMA3 (ÜP-172), MAIMA4 (ÜP-172) ja MAIMA5 (ÜP-172). Märkida ka maaparandusehitiste 3 kohalised koodid.	Märkuse alusel täiendatakse KSH programmi
4. Lisada asjakohane kaardimaterjal ja info, kus nähtub maaparandussüsteemi või selle rajatise paiknemine ja seotus detailplaneeringu alaga, sealhulgas potentsiaalsete tuulikute ning nendega seotud taristu ehituse alaga. Detailplaneeringu seletuskirjas tuleb kajastada informatsioon planeeringuala paiknemise kohta maaparandussüsteemi maa-alal. Planeeringu koostamisel arvestada maaparandussüsteemi eesvoolukraavide kaitsevööndist tulenevate piirangutega.	Märkuse alusel täiendatakse KSH programmi. Detailplaneeringu koostamisel arvestatakse arvamusega

Türi vallas Kõdu, Lauri ja Lungu külade tuulepargi detailplaneeringu lähteseisukohtade ja keskkonnamõju strateegilise hindamise programm.

<i>Esitatud arvamus</i>	<i>Seisukoht</i>
5. Detailplaneeringu geodeetiline alusplaan kooskõlastada Põllumajandus- ja Toiduametiga. Planeeringu aluseks olevale geodeetilisele alusplaanile kanda olemasoleva maaparandussüsteemi detailid. Hoonestusala ja ehitusõiguse määramisel, teede ja tehnovõrkude planeerimisel arvestada maaparandussüsteemidega.	Esialgse tööplaani kohaselt ei koostata detailplaneeringule geodeetilist alusplaani. Planeerimisel kasutatakse lidari andmestikku ja muud digiteeritud materjali
6. Tagada maaparandussüsteemide MAIMA3 (ÜP-172) (maaparandussüsteemi kood ja ehitise kood, edaspidi MPS kood ja ehitise kood – 6112890060020001); MAIMA4 (ÜP-172) – (MPS kood ja ehitise kood 6113000020090001); PÕIKOJA1 – (MPS kood ja ehitise kood 6112980020010001); MAIMA5 (ÜP-172) – (MPS kood ja ehitise kood 6112980020090001); SUUR-INGLISTE2 – (MPS kood ja ehitise kood 6112980020060001); LAURI3 – (MPS kood ja ehitise kood 6112980020060003); LEPIKU3 – (MPS kood ja ehitise kood 6112980020060002); LEPIKU2 – (MPS kood ja ehitise kood 6112980020040003); LAURI2 – (MPS kood ja ehitise kood 6112980020040002); SUUR-INGLISTE1 – (MPS kood ja ehitise kood 6112980020040004); MAIMA2 (ÜP-172) – (MPS kood ja ehitise kood 6112980020040002), vajadusel määrata nendest tulenevad kitsendused.	Arvestatakse planeeringu koostamisel
7. Maaparandussüsteemide jätkuva nõuetekohase toimimise tagamiseks ning maaparandussüsteemide rekonstrueerimise vajaduse väljaselgitamiseks vajaliku eksperthinnangu koostamisse on soovitatav kaasata MATER (maaparanduse alal tegutsevate ettevõtjate registrisse kantud) ettevõtja, kes on esitanud majandustegevusteate maaparanduse projekteerimise või maaparanduseksperitiisi alal tegutsemise kohta.	Detailplaneeringuga ei koostata ehitusprojekti. Tulenevalt planeeritava ehitise rajamise vajalikkusest ning maaparandusehitise iseloomust otsustatakse töö käigus, kas on vajalik MATER ettevõtja kaasamine või mitte
8. Detailplaneeringus tuleb anda maaparandussüsteemi terviklikku toimimist tagavad meetmed. Maaparandussüsteemi rekonstrueerimisel tuleb anda terviklikud lahendused selliselt, et on tagatud planeeringu alal ja naaberkinnisasjadele jääva maaparandussüsteemi osa nõuetekohane toimimine. Maaparandusseaduse § 50 lõikest 5 ja § 36 lõikest 2 tulenevalt tuleb maaparandussüsteemi rekonstrueerimise lahenduse väljatöötamiseks kaasata ja maaparandussüsteemi rekonstrueerimistööd peab tegema MATER (maaparanduse alal tegutsevate ettevõtjate registrisse kantud) vastava ala (uurimine, projekteerimine, ehitamine, omanikujärelevalve) spetsialist.	Tingimust arvestatakse detailplaneeringu koostamisel
9. Detailplaneeringuga alal võimaliku maaparandussüsteemi rekonstrueerimine peab toimuma vastavalt maaparandusseadusele ja rekonstrueerimise vajadus peab olema kajastatud planeeringus. Teha koostööd Põllumajandus- ja Toiduametiga. Maaparandussüsteemi nõuetekohaseks rekonstrueerimiseks vajalike taotluste ja dokumentide esitamisel tuleb juhendada maaparandusseadusega kehtestatud nõuetest.	Tingimust arvestatakse detailplaneeringu koostamisel
3. A.T., 04.07.2024	

Türi vallas Kõdu, Lauri ja Lungu külade tuulepargi detailplaneeringu lähteseisukohtade ja keskkonnamõju strateegilise hindamise programm.

<i>Esitatud arvamus</i>	<i>Seisukoht</i>
2.1 Asustus ja maakasutus Planeeringuala lähiümbruses on valdavalt metsamaa, looduslik rohumaa ja haritava maa kõlvikutega alad. Lähimad hoonestatud kinnistud asuvad u 1 km kaugusel lääne suunas Türi vallas Lungu külas Kontori tee 5 (katastritunnus 83401:001:0712) ja Kontori tee 6 (katastritunnus 83401:001:0448). Lähimaks tiheasustusalaks on planeeringualast 2 km kaugusel edelas paiknev Kärü alevik. Juurdepäas detailplaneeringu alale toimub praegu Kärü–Kädva tee kõrvalmaanteelt (tee nr 20156) kohalike teede kaudu ja Tallinn–Rapla–Türi tugimaanteelt (tee nr 15). Detailplaneeringuala piirneb lõunast Lelle–Türi–Viljandi raudtee. See tuleb vastavusse viia tegeliku olukorraga! Pole mõtet kirjutada dokumenti selliseid hooneid kus niginii sees ei elata! Mina näen siin vähemalt 9 eluhoonet mis peaks olema siia veel lisatud. Need on sisuliselt mis jäävad otseselt keskkonnamõjude vahetusse lähedusse. Keskkonna mõjusid ei saa hinnata vaid detailplaneeringu alas! Võimalik, et Kõdu küla pool on veel mõned. Jah ma saan aru, et äriliselt ei ole see õige, aga elu ei seisnegi rahas ja äris, eriti kellegi teise ärihuvides.	Selgitame, et programmis on nimetatud eraldi alale lähimad eluhoonetega hoonestatud maaüksused. Mõjude hindamisel (müra ja varjutuse modelleerimisel) arvestatakse kõiki elu- ja ühiskondlikke hooneid, mis jäävad 2 km raadiusesse kavandavatest tuulikuteist. Lähteseisukohtade muutmise vajadus puudub
4. Muinsuskaitseamet, 10.07.2024, nr: 5.1-17.5/1309-1	
Muinsuskaitseamet on tutvunud Türi valda kavandatava Kõdu, Lauri ja Lungu külade tuulikuteparki detailplaneeringu lähteseisukohtade ja keskkonnamõju strateegilise hindamise programmiga ning nõustub neis toodud seisukohtadega ilma täiendavate ettepanekuteta.	Teadmiseks võetud
5. Transpordiamet, 11.07.2024 nr 7.2-1/24/11289-2	
Esitasite meile Kõdu, Lauri ja Lungu külade tuulepargi detailplaneeringu lähteseisukohad ja keskkonnamõju strateegilise hindamise programmi ettepanekute esitamiseks. Palume arvestada meie 08.05.2023 nr 7.2-2/23/8287-2 väljastatud seisukohtadega. Nõustume KSH programmiga (versioon 07.06.2024) ning ettepanekuid lisada ei ole.	Teadmiseks võetud, viidatud seisukohtadega arvestatakse va vahepeal muutunud ja tee projekteerimise normides sätestatud tuuliku kauguse osas
5.1. Transpordiamet, 08.05.2023 nr 7.2-2/23/8287-2	
Planeeritav ala ei külgne vahetult riigiteedega, kuid juurdepäas planeeringualale (sh tõenäoline ehitusaegne juurdepäas) toimub riigitee nr 20156 Kärü–Kädva kaudu (ristumine Põikoja–Tamme teega riigitee km 1,355, ristumine Lungu–Inglise teega km 4,181). Keskmise ööpäevane liiklussagedus riigiteel nr 20156 on olenevalt teelõigust 120-529 autot. Võttes aluseks ehitusseadustiku (EhS) ja planeerimisseaduse (PlanS) ning majandus- ja taristuministri 05.08.2015 määruse nr 106 „Tee projekteerimise normid“ (edaspidi normid) esitame seisukohad planeeringu koostamiseks järgnevalt.	Planeerimisel võetakse kirjeldatud eesmärk, vajadusel või selle täitmise keerukusel konsulteeritakse ametiga täiendavalt

<i>Esitatud arvamus</i>	<i>Seisukoht</i>
1. Planeeringus näidata juurdepääsuteede asukohad kuni ristumisteni riigiteedega. Täiendavaid riigitee ristumiskohti mitte planeerida. Vajadusel käsitleda juurdepääsu tagamist naaberkinnistutele, servituutide seadmise vajadust.	
2. Määrata planeeringuala liikluskorralduse põhimõtted vastavalt PlanS § 126 lg 1 punktile 7. Kavandada riigitee ristumiskohtade ümberehitus (geomeetria, kandevõime, jms) lähtudes planeeringuala teenindavast liikluskoosseisust, sealhulgas seoses eriveoste ja ehitusaegsete veostega. Soovitame lisada riigitee ristmikud planeeringualasse. Vastasel juhul on vajalik käsitleda ristmike väljaehitamise kohustust planeeringu elluviimise kavas ja kehtestamise otsuses.	Planeerimisel võetakse kirjeldatud eesmärk, vajadusel või selle täitmise keerukusel konsulteeritakse ametiga täiendavalt, planeeringuala muutmise vajadus otsustatakse töö koostamisel
3. Arvestada, et planeering on ehitusprojekti koostamise alus. Ruumivajaduse hindamiseks, ohutu liikluslahenduse planeerimiseks ja asjatundlikkuse põhimõttele vastava projektlahenduse võimaldamiseks (vastavalt EHS § 10) kaasata planeeringu koostamisse teedeinsener kui eriteadmistega isik (PlanS § 4 lg 6).	See, et planeering on ehitusprojekti koostamise alus, on teadmiseks võetud. Eriteadmistega isiku kaasamine otsustatakse edasise töö käigus olenevalt tekkivast lahendusest
4. Transpordiamet korraldab riigiteede projekteerimist, sh liiklusohutusele avalduva mõju hindamist, ehitamist ja omanikujärelevalvet. Huvitatud isik tasub seotud kulud.	Teadmiseks võetud
5. Arvestada, et Transpordiamet riigiteede omanikuna ei võta tuuleparkide arendustegevuse vajadustest tingitud uute teelõikude rajamise ja riigiteede ümberehitamise kohustust kui riigiteede võrgustiku arengu seisukohalt selleks vajadus puudub.	Teadmiseks võetud
6. Joonistele kanda ja seletuskirjas tuua välja EHS § 71 kohane tee kaitsevöönd.	Teadmiseks võetud
7. Teekaitsevööndis on keelatud tegevused vastavalt EHS § 70 lg 2 ja § 72 lg 1, sh on keelatud ehitada ehitusloakohustuslikku teist ehitist. Riigitee kaitsevööndis kehtivatest piirangutest võib kõrvale kalduda Transpordiameti nõusolekul vastavalt EHS § 70 lg 3.	Teadmiseks võetud
8. Planeeringus käsitleda vastavust kõrgematele planeeringutele ning ruumiline lahendus siduda kontaktalas paiknevate teiste planeeringute lahendustega.	Teadmiseks võetud. Detailplaneeringu koostamine käib üldplaneeringu alusel, lähtutakse üldplaneeringust.
9. Elektrituulikute ja tuuleparkide kavandamisel arvestada, et elektrituulik ei tohi avalikult kasutatavatele teedele (sõltumata nende funktsioonist, liigist, klassist ja lubatud sõidukiirusest) paikneda lähemal kui $1,5 \times (H+D)$ (sealjuures H =tuuliku masti kõrgus ja D =rootori e. tiiviku diameeter).	Ei arvestata, lähtutakse kehtivast määrusest <i>Tee projekteerimise normid</i>
10. Väikese kasutusega (liiklussagedus alla 100 auto/ööpäevas) avalikult kasutatavate teede (mh väiksemad kõrvalmaanteed) puhul võib põhjendatud juhtudel riskianalüüsile tuginedes ja teeomaniku nõusolekul lubada planeeringus elektrituulikuid teele lähemale, kuid mitte lähemale kui tuuliku kogukõrgus $(H+0,5D)$.	Ei arvestata, lähtutakse kehtivast määrusest <i>Tee projekteerimise normid</i>
11. Meile teadaolevalt ei ole planeeringualal avalikus kasutuses olevaid lennuvälju ega kopteriväljakuid, ka ei ulatu olemasolevate lennuväljade lähiümbruse piirangupinnad planeeringuala territooriumile. Üle 45 meetri kõrguste ehitiste puhul on vajalik arvestada nende märgistamisega ja lennuohutustuledega.	Teadmiseks võetud

<i>Esitatud arvamus</i>	<i>Seisukoht</i>
12. Joonistele kanda ja seletuskirjas kirjeldada ristumiskohtade nähtavuskolmnurgad vastavalt juhisele „Ristmike vahekauguse ja nähtavusala määramine“. Nähtavusala ei tohi paikneda nähtavust piiravaid takistusi. Vajadusel näha ette metsa, võsa, heki, aia vms rajatise likvideerimine (EhS § 72 lg 2).	Planeerimisel võetakse kirjeldatud eesmärk, et oleks kehtiva määruse <i>Tee projekteerimise normid</i> kohased nähtavuskolmnurgad. Samas olemasolevatel ristmikel, kus puudub ümberehitamise vajadus otsustakse töö käigus jooksvalt kas on planeeringu ülesanne viidatud tegevusi ette näha
13. Joonistel näidata planeeringualal paiknevad olemasolevad ja kavandatavad tehnovõrgud ning muu taristu. Võimalusel vältida tehnovõrkude kavandamist riigitee alusele maale. Riigitee alune maa on mõeldud eelkõige riigitee rajatise teenindamiseks ning nõusoleku selle maa kasutamiseks saame anda vaba ruumi olemasolul. Tehnovõrgu paigaldamise võimalikkust tuleb igakordselt hinnata suuremas täpsusastmes geodeetilise alusplaani olemasolul. Planeeringu koosseisus kavandatavad riigiteega ristuvad tehnovõrgud tuleb rajada kinnisel meetodil. Lähtuda Transpordiameti juhendis „Nõuded tehnovõrkude ja -rajatiste teemaale kavandamisel“ toodud põhimõtetest.	Teadmiseks võetud
14. Seletuskirjas käsitleda ning joonistel näidata planeeringuala sademevee ärajuhtimise lahendus. Vastavalt EhS § 72 lg 1 punktile 5 ja § 70 lg 2 punktile 1 on riigitee kaitsevööndis keelatud teha veerežiimi muutust põhjustavat maaparandustööd ning ohustada ehitist ja selle korrakohast kasutamist. Vältimaks tee muldkeha uhtumist ja üleniiskumist ei tohi sademevett üldjuhul juhtida riigitee alusele maaüksusele, sealhulgas riigitee koosseisu kuuluvatesse kraavidesse. Põhjendatud juhul, kui teekraavidesse sademevete juhtimine on vältimatu, on see erandkorras võimalik ning tagada tuleb truupide, kraavide läbilaskevõime ja muldkeha niiskusrežiim. Selleks tuleb hinnata arendustegevusest lisanduvaid vooluhulki, riigitee kraavide ja truupide seisukorda ja läbilaskevõimet ning teostada läbilaskevõimet.	Teadmiseks võetud
15. Planeeringu elluviimise kavas määrata ehitusjärjekorrad. Arendusega seotud teed tuleb rajada ning nähtavust piiravad takistused (istandik, puu, põõsas või liiklusele ohtlik rajatis) kõrvaldada (alus EhS § 72 lg 2) enne planeeringualale mistahes ehitise ehitusloa väljastamist.	Esitatud arvamust kaalutakse töö koostamisel. Esmane hinnang seisukohale on, et mistahes ehitusloa ei ole küll seotud arendusega seotud teede või haljastuse likvideerimisega
16. Arvestada, et Transpordiamet riigiteede omanikuna ei võta PlanS § 131 lg 1 kohaselt endale planeeringu elluviimisest tingitud uute teelõikude rajamise, riigiteede ümberehitamise või muude planeeringuga seotud rajatiste väljaehitamise kohustust kui riigiteede võrgustiku arengu seisukohalt selleks vajadus puudub.	Teadmiseks võetud
17. Detailplaneeringu aluseks olev geodeetiline alusplaan peab olema mõõdistatud piisavas ulatuses, mis võimaldab hinnata planeeringulahenduse sobivust sh kavandatud sademevete ärajuhtimise süsteemi jms. Võttes aluseks „Täiendavad nõuded topo-geodeetilistele uurimistöödele teede projekteerimisel“ p 2.3, soovitame mõõdistusala laiuseks 50 meetrit tee teljest, kuid mitte vähem kui 20 meetrit tee teljest.	Esialgse tööplaani kohaselt ei koostata detailplaneeringule geodeetilist alusplaani. Planeerimisel kasutatakse lidari andmestikku ja muud digiteeritud materjali
18. Kasutada riikliku teeregistri põhiseid teede numbreid ja nimetusi.	Teadmiseks võetud

Türi vallas Kõdu, Lauri ja Lungu külade tuulepargi detailplaneeringu lähteseisukohtade ja keskkonnamõju strateegilise hindamise programm.

<i>Esitatud arvamus</i>	<i>Seisukoht</i>
19. Planeeringu seletavas osas märkida, et kõik arendusalaga seotud ehitusprojektid, mille koosseisus kavandatakse tegevusi riigitee kaitsevööndis, tuleb esitada Transpordiametile nõusoleku saamiseks.	Teadmiseks võetud
6. Keskkonnaamet, 17.07.2024 nr 6-5/24/13696-2	
Keskkonnaamet on Türi vallas Kõdu, Lauri ja Lungu külade tuulepargi detailplaneeringu LS ja KSH programmiga tutvunud ja esitab oma pädevusvaldkonna piires järgmised ettepanekud ning märkused materjalide täiendamiseks ja parandamiseks: 1. LS ja KSH programmi ptk-s 1.5.2 joonisel 2 (lk 12) puuduvad tuulikute vundamendi tüüpide selgitused, millise vundamendiga tegu on. Hetkel on joonise 2 allmärgusena pandud viide ingliskeelsele artiklile, kus on sarnane joonis ja pikemad selgitused erinevate vundamendi tüüpide kohta. Parema arusaadavuse huvides kõigile menetluse osapooltele (sh kohalikele elanikele) soovitame joonisele 2 lisada ka eestikeelsed selgitused, millised vundamendi tüübiga parasjagu tegu on.	Joonise juurde lisatakse eestikeelsed selgitused
2. Juhime tähelepanu, et LS ja KSH programmi ptk-s 2.3 (lk 20) on kirjas, et detailplaneeringuala läbib keskosas Inglise oja (Kõuna oja) ja kagu osas Mäda jõgi, kuid ptk-s 3.4.1.4 (lk 33) on planeeringuala läbiva vooluveekoguna märgitud ainult Inglise oja. Palume ptk-i 3.4.1.4 täiendada.	KSH programmi täiendatakse märkuse alusel
3. Arusaamatuks jääb, miks on LS ja KSH programmi ptk-s 2.4 (lk 21) osade kaitsealade puhul toodud konkreetsemalt välja, millised kaitsealused liigid alale jäävad ja osade puhul märgitud ainult, et alal on I või II kategooria kaitsealuse liigi elupaik (mainimata, millise liigiga tegu on). Nimetatud ptk-s tuleks kõiki kaitsealade puhul samasuguselt välja tuua, millised elupaigatüübid ja kaitsealused liigid nendele jäävad.	Selgitame, et lähtutud on kaitsealade kaitse-eeskirjades ja EELIS andmebaasis esitatud sõnastusest kaitse-eesmärkide osas. Vastavalt märkusele lisatakse nende kaitsealade puhul, kus kaitse-eeskirjas kaitse eesmärgiks oleva liigi nime ei ole nimetatud, välja täiendavalt liigi nimi
4. Parema arusaadavuse huvides tuleks LS ja KSH programmi ptk-s 2 „Detailplaneeringuala ja eeldatavalt mõjutatava keskkonna kirjeldus“ välja tuua ka Natura 2000 võrgustikku kuuluvate alade esinemine detailplaneeringu mõjupiirkonnas (nt ptk 2.4 all).	Natura hindamise vormistusele on erinevates Natura hindamise juhendites antud selged soovitusel. Sellest lähtuvalt on ka Natura alade esinemine kajastatud Natura eelhindamise juures. KSH juhteksperit ei pea antud info dubleerimist programmis põhjendatuks
5. LS ja KSH programmi ptk-s 2.6 (lk 24) on märgitud: Tähelepanu vajavateks liikideks antud ala puhul on eeskätt must-toonekurg, metsis ja laanepüü. Märjime, et neile lisaks (või isegi esmasena) tuleb nimetada ka lidva looduskaitsealal edukalt pesitsevat kaljukotkast. Ptk-s 5 toodud ajakava järgi välitööd juba käivad, seetõttu on vaja LS ja KSH programmis täpsustada, millistes dokumendis väljatoodud uuringutes ülnimetatud olulisi liike ja nende elupaiku inventeeritakse.	Antud lõigu sõnastust täpsustatakse. Kuna juba seni teostatud linnustiku uuringu raames on kaardistatud ka kaks uut väike-konnakotka elupaika piirkonnas, siis lisaks kaljukotkale lisatakse tähelepanu vajava liigina ka väike-konnakotkas. Ptk 3.4.1.1.2 linnustiku uuringu metoodikat täiendati tuues selgemalt välja seosed

<i>Esitatud arvamus</i>	<i>Seisukoht</i>
	tähelepanu vajavate liikide ja uuringumetoodikate vahel
6. LS ja KSH programmi ptk-s 3.4.1.1.2 (lk 29) on esitatud üldine linnu-uuringute kirjeldus, mis lähtub üle-eestilise maismaalinnustiku analüüsis soovitatust. Juhime tähelepanu, et Keskkonnaameti soovituslik linnu-uuringu miinimumnõuete metoodika võib tööde tegemise ajaks olla täpsustunud, mistõttu soovitame enne välitööde algust töö tegijal võimalike muudatustega tutvuda. Vajadusel (küsitavuste korral) hilisemate vaidluste ennetamiseks, on mõistlik metoodika meiega eelnevalt kooskõlastada. Lisaks märgime, et teostatavad linnustiku uuringud peavad andma vastuse, kas lidva looduskaitsealal edukalt pesitsev kaljukotkas kasutab elupaigana ka planeeringuala ning kui kasutab, siis millist piirkonda. Vajadusel tuleb välja töötada rakendatavad meetmed kaljukotka ohustamise ärahoidmiseks. Linnustiku-uuring ja selle alusel antav hinnang peab andma ka seisukoha planeeringuala läheduses paiknevate must-toonekure pesapaikade taasisustamise potentsiaalile.	Arvestades, et linnustiku-uuring on läbiviimisel 2024 hooajal võimaldamaks püsida detailplaneeringu koostamisel riigihankega ettenähtud tähtaegades ning arvestades taastuvenergia planeeringute kiirendamise vajadust, siis ei ole võimalik uuringute korraldamisel jooksvalt tulevikus lisanduvaid nõudeid arvestada. Linnustiku uuringu raames teostatavad tööd on kirjeldatud KSH programmi ptk 3.4.1.1.2. Kui Keskkonnaamet näeb vajadust töödeks, mida ei ole nimetatud antud ptk-is esitatud kirjelduses, siis palume see täiendav uuringuvajadus selgemalt esitada. KSH läbiviimisel lepatakse uuringuvajadused ja maht kokku KSH programmis
7. LS ja KSH programmi ptk-s 3.4.1.1.1 (lk 28, 29) kirjutatut võib mõista nii, et kaitsealuste taimeliikide inventuur on plaanis teha ülepinnaliselt. Märgime, et juhul, kui tuulikute jm taristu umbkaudsed asukohad on uuringutega alustamise ajaks juba teada, on piisav inventuuri teha tuulikuplatsidest jm taristust 100 m raadiuses. Kui tuulepargi rajamisega kaasneb olemasolevate maaparandussüsteemide rekonstrueerimine või uute rajamine, tuleb taimestik ja elupaigatüübid kaardistada maaparandussüsteemi mõjualas, mis võib ulatuda kuni 250 meetrini. Taimestiku inventeerimisel keskendutakse kasvukohtadele (elupaikadele), kus kaitsealuste liikide esinemise tõenäosus on suurem või mis on kuivenduse suhtes tundlikumad.	Täname täpsustuse eest. Kuna taimi on võimalik inventeerida ainult piiratud osal aastal ja tuulikute paiknemist antud planeeringualal võib olla vajalik täpsustada erinevate uuringutulemuste alusel, siis on otsustatud ülepinnalise inventuuri kasuks, kuid taimestiku inventeerimisel keskendutakse kasvukohtadele (elupaikadele), kus kaitsealuste liikide esinemise tõenäosus on suurem. Sellised elupaigad leitakse kaardianalüüsi abil. Kuna taimestiku inventuuri aruanne on käesolevaks ajaks valminud siis esitatakse see informatiivsena Keskkonnaametile kaitsealuste liikide ja loodusdirektiivi elupaigatüüpide esinemisalade kandmiseks EELIS andmebaasi
8. LS ja KSH programmi ptk-s 3.4.1.1.2 (lk 30) kirjeldatud nahkhiirte uuringu metoodika on raskesti mõistetav: kirjeldatakse transektloendust ja seejärel lisatakse, et igas transektipunktis viibitakse 5 minutit. Ilmselt on mõeldud,	Uuringumetoodika sõnastust täpsustatakse

Türi vallas Kõdu, Lauri ja Lungu külade tuulepargi detailplaneeringu lähteseisukohtade ja keskkonnamõju strateegilise hindamise programm.

<i>Esitatud arvamus</i>	<i>Seisukoht</i>
et transekt läbib kaardianalüüsil leitud potentsiaalseid nahkhiirte koondumiskohti ja neis tehakse transektloenduse käigus 5-minutilisi peatusi (sisuliselt punktloendus lisaks transektile). Palume sõnastust täpsustada. Samas ptk-s jääb arusaamatuks ka lause: Uuringuõid peab olema minimaalselt kolm ja neid peab jääma nii kevadisse, suvisesse kui ka sügisesse perioodi. Eeldatavasti on mõeldud, et igasse uuringuperioodi peab jääma vähemalt kolm uuringuööd. Palume sõnastust täpsustada.	
9. LS ja KSH programmi ptk-i 3.4.1.1.2 (lk 30) kohaselt on nahkhiirte uuringus kavas automaatdetektorid tööle panna igal vaatlusperioodil üheks ööks. Juhime tähelepanu, et automaatdetektorite efekt tuleb esile ennekõike siis, kui nad jäetakse tööle pikemaks perioodiks, soovitavalt kogu uuringuperioodiks. Ainult üheks ööks automaatdetektorit käima jättes on sisuliselt tegu punktloendusega, mida on uuringus juba kavandatud käsidetektoriga läbi viia. Seega on LS ja KSH programmis kirjeldatud uuring iseennast dubleeriv ja väheefektiivne. Kui kasutada olev tehnika seda vähegi võimaldab, soovitame automaatdetektoreid efektiivsuse tõstmiseks pikema aja vältel kasutada.	Uuringumetoodika sõnastust täpsustatakse. Automaatdetektoreid kasutades pannakse need alale pikemaks perioodiks kui üks öö
10. LS ja KSH programmi ptk-st 3.4.1.3 ei nähtu, et Natura eelhindamisel oleks kaalutud ka koosmõjusid teiste lähipiirkonnas kavandatavate tuuleparkidega. Teiste kavade või projektide koostoimest tekkida võivad kumulatiivsete mõjude hinnangud on oluline osa Natura eelhindamisest.	Koosmõju võimalused teiste tuulepargi aladega tuuakse Natura eelhindamises välja. Samas märgime, et tuuleparkide asukoha valik ja selle Natura hindamine koos koosmõjude arvestamisega on teostatud kõrgemal strateegilisel tasandil (ÜPde KSH raames)
11. Juhime tähelepanu, et Türi valla üldplaneering on kehtestatud 3 enne, kui valmis uuemat infot pakkuv Eesti Ornitoloogiaühingu ja Kotkaklubi poolt koostatud maismaalinnustiku analüüs (valmis detsembris 2022). Seega ei saa Natura eelhindamisel lähtuda üksnes Türi valla üldplaneeringu KSH käigus tehtud Natura asjakohasest hindamisest. Eelkõige detailplaneeringu raames läbiviidavate uuringute tulemustest lähtudes tuleb KSH aruandes Natura eelhindamise vajadust uuesti kaaluda, kuna planeeringuala jääb võimalikku mõjutsooni (nagu on ka toodud välja LS ja KSH programmi ptk-s 3.4.1.3 (lk 31)).	Antud hinnangut täpsustatakse vastavalt märkusele
12. LS ja KSH programmis ei ole täpsemalt käsitletud tuulepargi liitumist. Eelkõige juhul, kui liitumiseks on kavas rajada uusi õhuliine, tuleb hinnata ka nende mõju elustikule. Palume LS ja KSH programmi vastavas osas täiendada.	Senise teadmise alusel soovitakse elektriühendus rajada maakaabliga. Juhul kui planeeringu koostamise käigus tekib elektriõhuliini kaalumise vajadus, siis hinnatakse selle trassikoridori sobivust ja mõjusid
13. Keskkonnaamet on 16.05.2024 kirjas nr 6-5/24/8816-2, mis sisaldas ettepanekuid Türi vallas Karjaküla tuulepargi detailplaneeringu lähteseisukohtadele ja KSH programmile, märkinud Karjaküla ja Kõdu, Lauri ja Lungu külade tuuleparkide võimalikku koosmõju metsise elupaikade sidususele. Kõdu, Lauri ja Lungu külade tuulepargi alal olev lidva soo on määratletud astmelauana. Nimetatud kirjas tegime ettepaneku, et Karjaküla ja Kõdu, Lauri ja Lungu külade tuuleparkide kumulatiivse mõju hindamisel annaks parima tulemuse, kui tuuleparkide kumulatiivset mõju metsise asurkonna sidususele hinnataks mõlemat detailplaneeringuala käsitlevas ühises töös.	Teadmiseks võetud. Viidatud detailplaneeringute KSH koostajad teevad omavahelist koostööd, sh vahetatakse andmeid linnustiku uuringute tulemuste osas koosmõjude ja elupaikadevahelise sidususe hindamiseks

<i>Esitatud arvamus</i>	<i>Seisukoht</i>
14. Detailplaneeringu alale jäävad vääriselupaigad paiknevad erametsas ning nende kaitseks on 01.03.2017 sõlmitud riigiga leping, millega on vääriselupaikade ala koormatud isikliku kasutusõigusega riigi kasuks tähtajaga 20 aastat. Lepinguga on omanik võtnud kohustuse hoiduda tegevusest, mis ohustaks vääriselupaiga säilimist ja kaitset (mh on alal keelatud metsa raiumine). LS ja KSH programmis on viidatud, et tuulegeneraatori detailsema lahenduse planeerimisel tuleb jälgida, et tuulegeneraatori ja tuulepargiga kaasnev infrastruktuur oleks paigutatud selliselt, et vääriselupaik säiliks. Samuti on viidatud Türi valla üldplaneeringust tulenevale nõudele, et tuulegeneraatori rajamisel tuleb maksimaalselt säilitada kõrghaljastust – raadamine on lubatud üksnes generaatori aluse pinna ulatuses, selle vahetus ümbruses ning juurdepääsuteede ja tehnovõrkude rajamiseks. Tuulikute asukohad võiks võimalusel planeerida nii, et vajalik on võimalikult vähe metsa raadata ja seeläbi metsamaa pindala vähendada.	Teadmiseks võetud
7. Päästeamet, 17.07.2024 nr 7.2-3.4/4257-2	
Päästeameti Lääne päästekeskuse ettepanekud on järgmised:	Lähteseisukohtades on: „määrata tulekustutusvee võtukohad ja vajadusel lisada uusi“, samuti „määratakse ühendusteede vajadus ja asukohad “. Lähteseisukohad muutmist ei vaja, töö koostamisel arvestatakse Päästeameti arvamust
1. Planeeringuga tuleb lahendada päästemeeskonna juurdepääs tuulikutele ja päästetehnikaga manööverdamise võimalus;	
2. Planeeringuga tuleb lahendada tuulikuparkide välise kustutusvee tagamise lahendused	
8. Kaitseministeerium, 18.07.2024	
Olete saatnud Kaitseministeeriumile 25.06.2024 kirja nr 7-1.4/2319 „Türi valas Kädva ja Sonni külade tuulepargi detailplaneeringu lähteseisukohtade ja keskkonnamõju strateegilise hindamise programmi kohta ettepanekute küsimine“ ja 26.06.2024 kirja nr 7-1.4/2341 „Türi valas Kõdu, Lauri ja Lungu külade tuulepargi detailplaneeringu lähteseisukohtade ja keskkonnamõju strateegilise hindamise programmi kohta ettepanekute küsimine“. Anname teada, et PlanS § 81 kohaselt ei esita Kaitseministeerium DP ja KSH programme kohta ettepanekuid. Tuuleparkide rajamine nimetatud kinnistutele ei avalda negatiivset mõju riigikaitsele ehitistele.	Teadmiseks võetud
9. Riigi Kaitseinvesteeringute Keskus, 18.07.2024 nr 4-4/24/2968-3	
Türi Vallavalitsus esitas 01.07.2024 kirja nr 7-1.4/2388 Riigi Kaitseinvesteeringute Keskusele ettepanekute tegemiseks Türi valla Kädva ja Sonni külade tuulepargi detailplaneeringu lähteseisukohad ja keskkonnamõju strateegilise hindamise programmi ja 01.07.2024 kirjaga nr 7-1.4/2390 Türi valla Kõdu, Lauri ja Lungu külade tuulepargi detailplaneeringu lähteseisukohad ja keskkonnamõju strateegilise hindamise programmi. Mõlema detailplaneeringu ja keskkonnamõjude strateegiliste hindamiste eesmärk on rajada üldplaneeringuga ettenähtud perspektiivsele tuuleenergia alale taastuvenergiapark (tuuleenergia ning elektrienergiasalvestid). Planeeringutega muudetakse maakasutuse sihtotstarbeid osaliselt elektrienergia tootmise ja jaotamise ehitise jaoks (vajadusel moodustatakse eraldi krundid) ning määratakse ehitusõigused tuulikute ja energiasalvestite rajamiseks. Planeeringutega lahendatakse ka kruntidele juurdepääsud, teealad, tehnovõrkudega varustamine ning heakorra küsimused. Lisaks määratakse kitsendustega alad ja vajadus maa avalikku kasutusse võtmiseks või servituutide seadmiseks.	Teadmiseks võetud

Türi vallas Kõdu, Lauri ja Lungu külade tuulepargi detailplaneeringu lähteseisukohtade ja keskkonnamõju strateegilise hindamise programm.

<i>Esitatud arvamus</i>	<i>Seisukoht</i>
Riigi Kaitseinvesteeringute Keskus on tutvunud mõlema detailplaneeringu lähteseisukohtadega ning keskkonnamõju strateegiliste hindamiste programmidega ning ei esita nende kohta ettepanekuid ega vastuväiteid.	
10. Regionaal- ja Põllumajandusministeerium, 01.08.2024 nr 14-3/3145-1	
1. Juhime tähelepanu, et PlanS § 11 lõikes 1 sisaldub teabe piisavuse põhimõte, mille kohaselt peab planeerimisalase tegevuse korraldaja planeerimisel arvesse võtma asjakohaseid ruumilist arengut mõjutavaid strateegiaid, riskianalüüse, kehtivaid planeeringuid, arengukavasid ning teisi ruumilist arengut mõjutavaid dokumente ja muud asjakohast teavet. Dokumendi peatükis 2.7 „Roheline võrgustik“ on märgitud, et detailplaneeringu ala kattub suurel määral Türi valla üldplaneeringu kohase rohevõrgustiku alaga sh rohevõrgustiku tugialaga. Juhime tähelepanu, et planeeringuala kattub ka Raplamaa maakonnaplaneering 2030+ rohevõrgustiku alaga. Raplamaa maakonnaplaneering 2030+ on kehtiv strateegiline dokument, millega tuleb planeeringu koostamisel arvestada. See tähendab, et kõiki ka selles sätestatud tingimusi tuleb planeeringu koostamisel arvesse võtta.	Detailplaneeringu koostamisel lähtutakse kehtivast üldplaneeringust. Kehtiv Türi valla üldplaneering on koostatud viidatud maakonnaplaneeringu alusel, ministeeriumi poolt heaks kiidetud üldplaneeringu koostamisel on arvestatud maakonnaplaneeringu rohevõrgustiku tingimusi ja seatud tingimused edasiste detailplaneeringute koostamiseks
2. Dokumendi peatükis 1.5.1 „Tuulikud ja nende paigutus“ on joonisel 1 välja toodud võimalik esialgne tuulikute paiknemine. Joonistelt nähtub, et LS koostamisel aluseks võetud tuulikud paigutuvad selliselt, et nende labade ulatus ulatub üle Türi valla üldplaneeringuga määratud potentsiaalse tuulikupargi arendamise ala piiri. Türi valla üldplaneeringu peatükis 5.2.2.2. „Tuuleenergia“ on sätestatud tingimus, et alates kahest suurest tuulegeneraatorist koosnev tuulikupark on lubatud püstitada ainult üldplaneeringus või eriplaneeringus kavandatud tuulikupargialale. Vastavalt Vabariigi Valitsuse 26. juuni 2003 määruses nr 184 „Võrgueeskiri“ toodud tuulepargi määratlusele on tuulepark mitmest elektrituulikust ning elektrituulikuid omavahel ja neid liitumispunktiga ühendavatest seadmetest, ehitistest ning rajatistest koosnev elektrijaam. Selgitame, et Majandus- ja kommunikatsiooniministri 24.12.2002 määruse nr 69 „Ehitise tehniliste andmete loetelu“ § 17 lg 1 kohaselt on ehitise ehitusealune pind ehitise horisontaalprojektsiooni pind, mille hulka arvatakse ka ehitise väljaulatuvad osad ning sammastel olev ehitise osa (PlanS seletuskirjas on samuti ehitusealuse pinna mõistet kõnealuse määruse kaudu seletatud, sh kirjeldatud selle seoseid loamenetlusega). Kuna krunt on seotud ehitusõigusega ja arvestades, et ka tuuliku labad on osa ehitisest, siis peaks tuuliku labade alune pind (ehitise olemuslikud osad) jääma krundi hoonestusala piiridesse. Selgitame täiendavalt, et kuivõrd hoonestusala saab määrata vaid detailplaneeringu alale, peab eeltoodu põhjal paiknema tuulik tervikuna, sh rootori labade projektsioon hoonestusala sees ehk detailplaneeringu alal. Palume eeltooduga detailplaneeringu lahenduse koostamisel arvestada.	Selgitame, et joonisel väljatoodud väga esialgne tuulikute paigutuslahendus on illustratiivne andmaks ülevaadet maksimaalsest tuulikute arvust alal. Omavalitus ja planeeringu konsultant on teadlikud, et tuulikute labad peavad mahtuma ORME asukohavaliku alale
3. Dokumendi peatükis 3.4.8 „Kumulatiivse mõju võimalikkus arvestades teiste ümbruskonna arendusprojektidega“ on öeldud, et KSH käigus käsitletakse mõjude kumuleerumist ja koosmõjusid piirkonna teiste teadaolevate arendusprojektidega kui selliseid planeeringuid või projekte planeeringu protsessi käigus tuvastatakse.	Karjaküla planeeringuala on ptk 3.4.8 kajastatud. Karjaküla planeeringuga arvestatakse KSH läbiviimisel

Türi vallas Kõdu, Lauri ja Lungu külade tuulepargi detailplaneeringu lähteseisukohtade ja keskkonnamõju strateegilise hindamise programm.

<i>Esitatud arvamus</i>	<i>Seisukoht</i>
Juhime tähelepanu, et vastavalt Türi Vallavolikogu 29.03.2023 otsusega nr 39 algatati Türi vallas Karjaküla tuulepargi detailplaneeringu ja KSH koostamine. Karjaküla tuulepargi ala on üks kolmest perspektiivsest tuulikupargi alast, mis on Türi valla üldplaneeringuga määratud. Palume eeltooduga detailplaneeringu lahenduse koostamisel arvestada.	
4. Dokumendi peatükis 4. „Osapooled ja KSH ekspertgrupp“ on toodud asutused, kellega tehakse detailplaneeringu koostamisel koostööd, ning isikud ja asutused, keda planeeringu koostamisel kaasatakse. Peatükis on Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi kaasamise põhjendusena välja toodud, et reformimata riigimaade ja maaüksuste, mille volitatud asutus on Maa-amet, osas annab detailplaneeringule seisukoha Regionaal- ja Põllumajandusministeerium. Juhime tähelepanu, et Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi ruumilise planeerimise osakond on PlanS § 127 lõike 3 kohaselt kaasatav isik, kes annab detailplaneeringule heakskiidu. Palume kaasamise põhjendust täiendada.	Vastav täpsustus lisati dokumenti
Juhime tähelepanu, et arvestades planeerimisseaduses kaasamisel sätestatud nõudeid (§ 127), palume kohalikul omavalitsusel tagada, et detailplaneeringu koostamisse oleksid kaasatud kõik isikud, kelle õigusi võib planeering puudutada ja isikud, kes on avaldanud soovi olla eelvaliku tegemisse kaasatud. Samuti isikud ja asutused, kellel võib olla põhjendatud huvi eeldatavalt kaasneva olulise keskkonnamõju või detailplaneeringu elluviimise vastu, sealhulgas valitsusvälised keskkonnaorganisatsioonid neid ühendava organisatsiooni kaudu. Puudutatud isikuteks PlanS mõistes on isikud, kelle õiguseid võib planeering puudutada ehk isikud, kelle põhiseadusest tulenevaid õiguseid – eelkõige õigust enda omandi kasutamiseks - võib planeering riivata. Nimetatud isikuteks on näiteks planeeritava maa-ala kinnisasja või naaberkinnisasja omanik, nimetatud kinnistuid koormava piiratud asjaõiguse omanik, jt.	Teadmiseks võetud
Tulenevalt Vabariigi Valitsuse seaduse § 651 lõikest 1 kuuluvad Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi valitsemisalasse mitmed valdkonnad, sh maakasutuspoliitika, ruumilise planeerimise korraldamine, jm. Selgitame, et käesolev seisukoht on esitatud ruumilise planeerimise valdkonnast lähtuvalt. Juhul, kui ministeerium omab märkuseid, mis puudutavad maakasutuspoliitikat või ministeeriumi valitsemisel oleva riigivaraga seotud küsimusi, esitab ministeerium need eraldi kirjaga. Palume hoida Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi ruumilise planeerimise osakonda kursis detailplaneeringu ja KSH aruande menetlusega ning teavitada kõikidest avalikest aruteludest ning esitada detailplaneering ja KSH aruanne enne vastuvõtmist arvamuse avaldamiseks.	Teadmiseks võetud